

Tonga

Sivi-tokamu'a (Screening) ki he Kanisā Kau'itaungafanau

Ko e talanoa ke tokoni
atu ke fai ha'o fili

TimeToCervicalScreen.nz

Time to
screen

National
Cervical
Screening
Programme

Ko e ui ki he kakai fefine Pasifiki

*Turou, Cook Islands,
Tulou, Fiji,
Mautauninga, Kiribati,
Tulou, Niue.
Turo', Rotuma,
Tulou, Samoa,
Tulou, Tokelau,
Tulou, Tuvalu,
Tulou, Tonga*

'I he loto faka'apa'apa mo'oni
Tuku mu'a ke mau fofola e falá
Ka tau alea ki he mo'ui lelei 'a e
'Atamai
Sino mo e
Laumālie.

'I he funga 'o 'emau 'ofá
'Oku mau talitali 'a e
Kakai fefine Pasifiki kotoa pe 'o
Moana-nui-a-Kiwa
'Aki 'emau 'ofa.

Hiliō ai 'emau lotohoungā'ia
Ke fakaafe'i koe
Ke tau kaungā fetakinima
He lelei 'o e
Talanoa toputapu ni.

Kātaki 'o fakatokanga'i ange: 'I hono tufaki atu 'o e ngaahi fakamatalá ni ke tokonia 'a ha'a fafine mo hotau ngaahi fāmili, 'oku mau lave'i 'oku 'oatu ai ha ngaahi lea mo ha fokotu'u fakakaukau fo'ou 'o ngali fakamatatu'a, ka 'oku mau tui 'oku matu'aki mahu'inga ke tau ngāue'aki ha lea 'oku tonu mo mahinongofua he ko e kaveinga 'oku pelepelengesi mo mafatukituki.

Ko ia ai 'oku 'oatu 'a 'emau fakamālō ki he ngaahi fale'i mo e fakahinohino fakapotopoto na'e fakahoko mai 'ekinautolu kotoa pē mei he kāinga Tonga nofo Aotearoa New Zealand pea mo kinautolu mei tu'apule'anga, 'o lava ai ke fakahoko e fatongiá ke toe loloto mo mā'opo'opo ange 'a 'etau 'ilō pea me'atēpu foki, ke tau mo'ui lelei mo nonga hono kotoa.

Vailasi Papilomá (HPV) mo e kanisā kau'itaungafanaú

Meimei ko e kotoa 'o e kanisā kau'itaungafanaú, 'oku fakatupu ia 'e he Vailasi Papilomá. Ko e vailasi angamaheni eni pea 'oku mafola he feohi matu'aki vāofi kili-ki he-kili pe ko e nonofo fakamalí (sexual activity). Ko e Vailasi Papilomá 'oku meimei tofuhia ai e kakai lalahi kotoa pe.

'I he kakai tokolahi, 'e molengofua pē 'a e Vailasi Papilomá 'iate ia pē, ka 'oku 'i ai e fa'ahinga ia 'o e vailasi ni 'oku nau mo'ui tolonga mo molengata'a pea lava ke nau fakatupu e liliu 'i he selá (cells) ke hoko ko e kanisā.

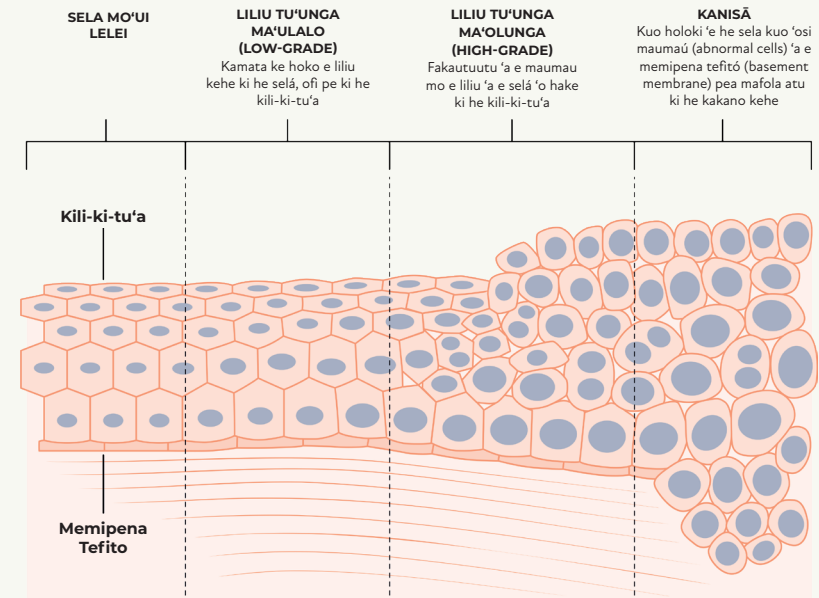
'E meimei ta'u 'e 10 pe lahi ange pea toki hoko ke kanisā 'a e kau'itaungafanaú. 'I hono fai ma'u pe ho'o sivi-tokamu'a tu'upaú (regular screening), 'e lava ke 'ilo ai 'a e liliu e sela 'o e kau'itaungafanaú 'o ha ni'ihi, pea ke sinaki fai ha faito'o kimu'a ke 'oua na'a hoko ko ha kanisā.

Ka ma'u leva ha Vailasi Papiloma, 'oku 'ikai 'uhinga ia kuo ke puke 'i he kanisā, he 'oku lahi 'a hono ngaahi tu'unga kehekehe 'o kamata mei he 'asi 'a e Vailasi Papiloma, hoko e liliu ki he sela fakatupu kanisā, pea toki kanisā.

Ofi ki he peseti 'e 90 'o e kakai sivi tokamu'a, 'oku 'ikai ma'u ai 'a e Vailasi Papilomá pea ke hoko atu pe 'enau sivi-tokamu'a tu'upaú. Ko e peseti 'e 10 'oku toé, 'e ma'u ai 'a e Vailasi Papiloma pea 'e fiema'u ke hoko atu ha sivi makehe 'o kinautolu.

Fakatātā 1: Hokohoko 'o e liliu 'a e sela fakatupu kanisā

“Ko e kanisā kau'itaungafanaú 'a e taha 'o e ngaahi kanisā 'e malava ke fai ha ngāue ke tau hao mei ai.”

Ko e sivi-tokamu'a (screening) 'o e kanisā kau'itaungafanau

Ko e huhu-malu'i Vailasi Papilomá, fakataha mo e sivi-tokamu'a tu'upaú, te ne fakasi'isi'ifa e puke mo e mate 'i he kanisā kau'itaungafanaú. 'I ho'ó kau 'i he Polokalama Sivi-tokamu'a 'i he fonuá ni (National Cervical Screening Programme) mo toutou fai 'a e sivi-tokamu'a tu'upaú, 'a e founa lelei taha ke malu'i koe mei he kanisā kau'itaungafanaú, koe'uhi ke ke mo'ui lelei ai mo ho fāmilí. **'Oku ta'etotongi he taimi ni 'a e sivi-tokamu'a ko'eni, ma'ae kakai fefine Pasifiki. Kātaki fetu'utaki ki ho'ó kiliniki fakafaito'o.**

Kuo lava eni ke fai e sivi-tokamu'a ki he kau'itaungafanau, 'i ha founa vave mo faingofua, fakata'u nima, pea 'oku 'atā ke ke fai pe 'e koe.

Ko e sivi Vailasi Papilomá 'oku matu'aki pau mo falala'anga 'ene lava 'o tala pe 'oku takaloto e vailasi pe 'ikai. Te ne tuhu'i tonu mai 'a e peseti 'e 10 'o e kau sivi-tokamu'a 'oku 'asi ai 'a e liliu 'o e sela fakatupu kanisā 'o e kau'itaungafanaú pea ke fai leva ha faito'o kei taimi ke 'oua na'a nau puke ai.

Ko e founa fo'ou 'o e sivi tokamu'a ko'eni ko e fakatotolo'i e Vailasi Papiloma 'oku ne fakatupu e peseti 95 tupu 'o e kanisā kau'itaungafanaú. Ko e sivi ni te ke lava pe 'e koe 'o fai pea 'oku 'ikai hano kehekehe mo hano fai 'o e sivi 'e ha neesi pe toketā 'i ha kiliniki ke tokoni atu, pē ke nau to'o ha huhu'a mei he halangafanaú.

Teu 'ilo fēfē pe 'oku fiema'u keu kau atu ki he sivi tokamu'a?

'Oku mahu'inga ke ke kau mai ki he sivi-tokamu'a kapau:

- ko e fefine koe pe ko ha taha 'oku 'i ai hao kau'itaungafanau;
- ta'u 25 ki he 69;
- 'oku ke lolotonga nofo-fakamali pe na'a ke 'osi nofo fakamali.

Kapau na'e 'osi tafa 'o to'o e taungafanaú mo e kau'itaungafanaú, pea ke 'eke ki ho'ó kiliniki fakafaito'o pe 'oku tonu ke ke kei kau ki he sivi tokamu'a.

Kapau 'oku ke faitama, 'e kei lava lelei pe ke ke sivi tokamu'a. Kapau 'oku ke lolotonga puke fakamāhina, 'oku kei lelei pē ke ke sivi tokamu'a, tukukehe kapau 'oku ke fu'u 'au, he 'e uesia ai e ola ho'ó sivi.

✿ 'I he toko 180 te nau puke 'i he kanisā kau'itaungafanaú he ta'u kotoa, ko e peseti 'e 85 na'e te'eki pē ke nau kau kinautolu 'i ha sivi-tokamu'a tu'upaú.

“Oku toe faingofua ange he lolotonga ni, 'a e sivi tokamu'a kau'itaungafanau. 'E lava ke ke fili 'a e founa sivi te ke loto ki ai.”

Ko e sivi Vailasi Papilomá (HPV) mo e founga sivi te ke fili mei ai.

Founga sivi Vailasi Papiloma

Me'a ke fai

Ngaahi Founga Sivi

Fekau'aki mo e sivi ko eni

Olá mo e hoko atu

1

Huhu'a mei he Halangafanau

Ko e founga lelei eni ki he ni'ihi tokolahi. 'E toki fakahinohino atu kapau 'oku 'i ai ha founga kehe ia 'e tuha mo koe.

Hulu'i e kouti kiū-'ala (QR code) 'aki ho'o telefoní 'o lau 'a e fakahinohinó ni.

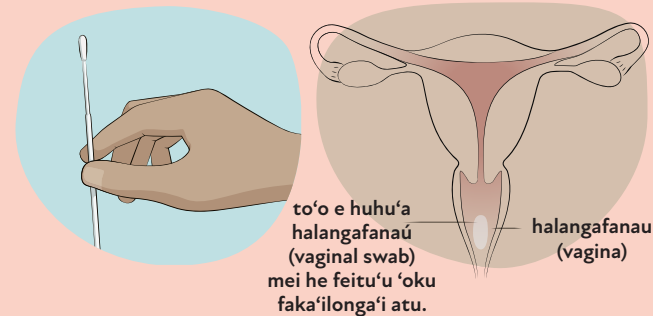
Lau e tu'utu'uni 'i he CervicalSelfTest.nz

A Sivi ke fai pe 'e koe

'Oku lava pē ke fai eni 'i ha feitu'u pe loki kuo 'osi vahe'i ki ai 'i ho'o taimi sivi. 'E lava ke ke fili ke fai ho'o sivi 'i ha feitu'u fakakolo 'oku 'iloa 'e he komiuntí pe 'i ha me'alele fai'anga sivi (mobile unit) pe ko ho'o 'alu 'o fai 'a e sivi 'i 'api.

B PĒ sivi kae tokoni'i 'e ha 'ofisa mo'ui

'Oku to'o e huhu'a mei he halangafanaú 'aki 'a e me'aheú (swab). 'Oku 'ave eni 'o vakai'i pe 'oku 'i ai ha Vailasi Papiloma.

Kapau 'oku 'ikai ma'u ha Vailasi Papiloma

Ko ho'o sivi-tokamu'a hokó 'e toki fai ia hili ha ta'u 'e 5 (pe ta'u 'e 3 kapau 'oku ke mahamahaki (immune deficient).

Kapau 'e ma'u e Vailasi Papilomá

'E toki mahino e me'a ke fai 'i hono 'ilo'i 'a e fa'ahinga Vailasi Papiloma e ma'ú - 'a ia 'e lava ke fiema'u ke to'o ha sela mei he kau'itaungafanaú ke vakai'i ha ngaahi liliu 'i he selá (na'e ui eni ko e smear test), pe ko ha sivi hulu 'o e kau'itaungafanaú (colposcopy) na'a kuo 'osi uesia pea 'e fiema'u leva ke faito'o.

2

Sela Kau'itaungafanau

Ko e founga angamaheni eni (smear test) 'o e sivi tokamu'á. Ko e founga lelei 'eni ki he ni'ihi pea 'oku 'atā ke ke fili e founga ni kapau ko ho lotō ia.

Hulu'i e kouti kiū-'ala (QR code) 'aki ho'o telefoní 'o lau 'a e fakahinohinó ni.

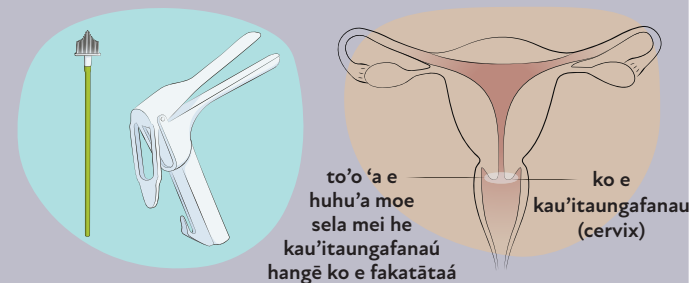

Lau e fakahinohino CervicalSample.nz

C Sivi 'e ha neesi pe toketā.

'Oku lava pe ke fai eni 'i he kiliniki fakafaito'o, pe fakakolo, pe ko e me'alele fai'anga sivi.

'E hanga 'e he tokotaha sivi 'o tafi ke to'o ha sela 'o e kau'itaungafanaú 'aki e ki'i polosi mo e kasikou. 'E 'uluaki sivi 'a e me'i huhu'á ' pe 'oku 'i ai ha Vailasi Papiloma, pea kapau 'e ma'u, 'e toe vakai'i e liliu 'a e selá.

Kapau 'oku 'ikai ma'u ha Vailasi Papiloma

Ko ho'o sivi-tokamu'a hokó 'e toki fai ia hili ha ta'u 'e 5 (pe ta'u 'e 3 kapau 'oku ke mahamahaki (immune deficient).

Kapau 'oku ma'u ha Vailasi Papiloma

Pea 'e hoko atu leva hono vakai'i e sela pe 'oku 'asi ha ngaahi liliu. 'E fakatefito mei heni pe 'e fai ha sivi me'ahulu (colposcopy) 'o e kau'itaungafanaú telia na'a 'oku 'i ai ha ngaahi liliu 'e fiema'u ke faito'o.

Anga fēfē kau ki he polokalama sivi kau'itaungafanau?

1 Ke tonu ma'u pe 'a ho tu'asilá mo e fika telefoni

'E fiema'u ke ke lēsisita 'i he sivi kau'itaungafanau (NCSP-Register) kae lava ke mau fetu'utaki atu 'o fakamanatu ho taimi sivi, pe ko ha fiema'u ke ke toe foki mai 'o sivi. Tā ki he **0800 729 729** 'o 'eke pe kuo ke 'osi lesisita kapau 'oku ke veiveiua.

2 Ke toe lahi ange 'a ho'o 'iló

Fekumi ke lahi ange 'a ho'o 'ilo ki he sivi tokamu'a 'o e kau'itaungafanau, ngaahi founga sivi ke ke fili mei ai, mo e taimi mo e feitu'u ki ha'o 'apoinimeni, 'aki ha'o telefoni ta'etotongi ki he **0800 729 729** pe a'utonu ki he uepisaiti: **TimeToCervicalScreen.nz**

3 Tala ki hao maheni mo e fābili 'a e sivi tokamu'a kau'itaungafanau

Kapau 'oku 'i ai hao maheni pe fābili 'oku tonu mo 'atā ke nau sivi tokamu'a, pea ke vahevahe atu e fakamatalá ke nau 'ilo 'a e founga fo'ou 'o e sivi Vailasi Papilomá – 'a ia 'oku te sivi pe 'e kita (self-test) na'a ko ha me'a ia ke fakahaofi ai 'enau mo'uí.

Ta'ofi fakataimi e sivi pe holomui mei he NCSP

'Oku lava pe ke ke holomui mei he NCSP 'i ha fa'ahinga taimi pē, pe te ke kei lēsisita pe kae ta'ofi ha toe fetu'utaki atu. Ko ho'o fili tau'atāina pe 'a'au.

'E lava ke ke fetu'utaki ki he Polokalamá kapau kuo maau ho lotó ke ke holomui pea te mau lī atu ha foomu ke ke fakafonu. Te ke toe lava pe 'o ma'u e foomú 'i he 'emau uepisaití.

Te mau tauhi e kongá ho'o ngaahi fakamatalá 'i he 'emau tauhi'anga lekooti mo ha fakamanatu ke 'oua na'a mau toe fetu'utaki atu. Ko e ngaahi fakamatala mo e hisitolia kotoa pē fekau'aki mo ho'o sivi tokamu'a te mau to'o ia mei he 'emau tauhi'anga lekooti.

Kapau 'e liliu ho'o fakakauká, 'e lava pē ke ke toe foki mai ki he polokalamá.

“ He kuo fakangeingei mo fakaofo ho ngaohí ē.”

Saame 139:14

Vakai ki he fakahinohino ki hono tauhi malu 'aupito 'o e fakamatala 'oku tānaki 'e he Polokalamá ni. 'Oku fakamatala'i atu ia 'i he (privacy section – Time to Screen) 'o 'emau uepisaití.

**‘Oku ‘oatu ‘emau
talamonú ki ho‘o
fonongá mo e
‘ofa lahi fau.**

TimeToCervicalScreen.nz

Health New Zealand
Te Whatu Ora

**Te Kāwanatanga
o Aotearoa**
New Zealand Government

**Time to
screen**

National
Cervical
Screening
Programme